

Internationale communicatie tussen doven

Over hoeveel en welke gebaren uit het Gestuno nog zichtbaar zijn
in het gebruik van nu.

I.M. Kiezebrink (s4380223)
LET-TWM400 Master's Thesis

Prof. dr. O.A. Crasborn (begeleider)
Sign Language Linguistics
Radboud Universiteit

9 november 2021

Inhoudsopgave

Abstract.....	1
1. Introductie.....	2
1.1. Internationale communicatie	2
1.2 De maakbare taal	3
1.3 Gebaren over de grens	3
1.3.1. Iconiciteit van gebaren	4
1.3.2. International Sign	5
1.3.3. Initiatieven voor een gedeelde woordenschat	6
1.3.4. Gestuno.....	7
1.4. Tegenwoordige internationale communicatie	9
2. Methode	10
2.1. Datasets.....	10
2.2. Semantiek en fonologie.....	10
2.2.1. Semantische concepten	10
2.2.2. Fonologie.....	11
2.3. Analyse	12
3. Resultaten	13
3.1. Lexicon en semantiek	13
3.2. Fonologie	15
3.3 Gestuno- en WFD-gebaren uit Whynot	18
4. Discussie	20
4.1 Interpretatie resultaten	20
4.2 Invloedsfactoren.....	21
4.3 Aanbevelingen	21
5. Conclusie.....	22
Referenties	23
Bijlagen	25
Bijlage A – Overzicht locaties gebaren.....	25
Bijlage B – Glossen van semantisch overeenkomende gebaren met de Whynot-set	26
Bijlage C – Samenstellingen per dataset	29

Abstract

Voor horende mensen is het Engels dé wereldtaal. Voor doven is er momenteel geen internationaal gedeelde taal. Tegenwoordig wordt voor internationale communicatie tussen doven gebruik gemaakt van International Sign, een flexibele vorm van gebaren en geen taal. In de vorige eeuw is er door de World Federation of the Deaf een poging gedaan om een internationale gebarentaal te maken: het Gestuno. In het kader van dit project zijn er verschillende woordenboekjes met daarin de meest frequente begrippen die door doven onderling niet eenvoudig te begrijpen waren. Gestuno leek veelbelovend tot een congres in 1979, daar is het project geflopt. International Sign is nu dus de communicatievorm en wordt ook getolkt. Een paar jaar geleden heeft Whynot (2016) een corpus gecreëerd met daarin de meest gebruikte gebaren van doven die presentaties hielden op een internationaal congres. Dit corpus is de basis voor dit onderzoek, waarbij gekeken is naar of er tegenwoordig nog gebaren uit het Gestuno gebruikt worden. Hiervoor zijn de gebaren uit het corpus van Whynot vergeleken met de gebaren uit de Gestuno-woordenboekjes. In totaal zijn er 94 concepten uit de Whynot-set in de woordenboekjes teruggevonden. Ook is gekeken naar fonologische overeenkomsten en dit was minder dan de semantische overeenkomst. Er waren bijvoorbeeld slechts 15 concepten uit de Whynot-set kwamen fonologisch overeen met het Gestuno-woordenboek. Nu heeft Whynot in haar set ook bepaalde gebaren aangemerkt als mogelijk afkomstig uit het Gestuno. Van deze tien gebaren kwamen er inderdaad negen gebaren fonologisch overeen met de Gestuno-woordenboekjes. Er zijn dus nog gebaren uit het Gestuno die nu nog gebruikt worden, maar het zijn er niet veel.

1. Introductie

In internationale communicatie gebruiken horende mensen gedeelde gesproken talen, in veel gevallen geniet het Engels de voorkeur. Het Engels is momenteel dé wereldtaal. Nu zijn er in het verleden pogingen geweest om nieuwe wereldtalen te maken, dus een gemaakte taal als wereldtaal. Een bekend voorbeeld hiervan is het Esperanto, deze is alleen nooit uitgegroeid tot de wereldtaal. In tegenstelling tot horende mensen gebruiken doven geen gesproken Engels om internationaal met elkaar te communiceren. Zoals horenden Engels gebruiken, zouden doven Amerikaanse gebarentaal kunnen gebruiken, maar in de internationale communicatie tussen doven wordt International Sign meer gebruikt. Dit is een flexibele vorm van gebaren om te zorgen dan mensen met verschillende gebaarachtergronden zonder problemen met elkaar kunnen communiceren. Technisch gezien is International Sign is eigenlijk helemaal geen taal. Nu is er in het verleden wel een poging gedaan om tot een gedeelde woordenschat te komen tussen gebarentalen: het Gestuno-project. Dit project is niet geslaagd, maar toch zijn er tegenwoordig op internationale congressen gebaren zichtbaar uit het Gestuno. In deze scriptie wordt gekeken hoeveel en welke gebaren uit het Gestuno nog zichtbaar zijn in de gebaren die nu gebruikt worden op internationale bijeenkomsten.

In dit eerste hoofdstuk van deze scriptie wordt een theoretische achtergrond geschetst. Er wordt besproken hoe internationale communicatie tussen horende mensen eruitziet en welke taal zij hiervoor gebruiken. In de tweede paragraaf wordt ingegaan op de maakbaarheid van talen aan de hand van het Esperanto en waarom dit nooit is uitgegroeid tot een wereldtaal. Vervolgens wordt in de derde paragraaf de overstap gemaakt naar gebarentalen. In deze paragraaf wordt besproken wat iconiciteit is, wat International Sign is en welke initiatieven er zijn geweest voor een gedeelde gebarenwoordenschat. In deze paragraaf wordt ook uitgebreid ingegaan op het Gestuno-project. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt de stap naar de onderzoeksvragen gemaakt.

1.1. Internationale communicatie

In de wereld bestaan er iets meer 7000 talen die gebruikt worden (Ethnologue, 2021a). Dit getal wisselt doordat bijvoorbeeld laatste sprekers van talen overleiden. Er zijn 23 talen die tezamen meer dan de helft van de wereldpopulatie bedienen. Het Engels is de grootste wereldtaal met 1,3 miljard sprekers wereldwijd, op de voet gevolgd door het Mandarijn met 1,1 miljard sprekers en het Hindi met 600 miljoen sprekers (Ethnologue, 2021b).

Het Engels heeft een wereldwijd bereik en verbind moedertaalsprekers van allerlei talige achtergronden met elkaar (Hiddinga & Crasborn, 2011). In het model van De Swaan (2001) wordt het Engels dan ook een hypercentrale taal genoemd. Dit model maakt een indeling waarin talen hiërarchisch ingedeeld kunnen worden aan de hand van de mate waarin ze andere talen 'verbinden'.

Onderaan staan de perifere talen. Hierbij moet gedacht worden aan de hele kleine talen, in Nederland is dat bijvoorbeeld het Fries en het Limburgs. Daarboven staan de centrale talen, deze verbinden perifere talen met elkaar. Het Nederlands is bijvoorbeeld een centrale taal. Het Nederlands verbindt immers de sprekers van het Fries en Limburgs. Boven de centrale talen staan de supercentrale talen, deze verbinden de centrale talen met elkaar. Wereldwijd zijn er twaalf talen die deze rol vervullen, voorbeelden zijn het Spaans en Arabisch. Bovenaan de piramide staan de hypercentrale talen. Momenteel is er slechts één hypercentrale taal in de wereld: het

Engels (Hiddinga & Crasborn, 2011). Het Engels verbindt dus eigenlijk alle gesproken talen met elkaar en faciliteert wereldwijd internationale communicatie.

1.2 De maakbare taal

Het Engels is momenteel de hypercentrale taal van de wereld, maar dit hoeft niet altijd zo te blijven. In het verleden zijn er bijvoorbeeld pogingen geweest om een nieuwe wereldtaal te maken. Zo werd in 1879 het Volapük gepresenteerd, een taal die gemaakt is door Johann Martin Schleyer. Deze taal had niet direct een doel, maar was het resultaat van een openbaring die Schleyer heeft gehad (Garvía, 2015). Toch begonnen mensen deze taal over te nemen en te gebruiken.

Een ander voorbeeld en misschien wel het bekendste voorbeeld van een gemaakte taal is misschien wel het Esperanto. Deze taal is in 1887 gepubliceerd met als doel om er een volledige wereldtaal van te maken die kon zorgen voor communicatie tussen mensen met verschillende talige achtergronden. De bedenker van deze taal had als ideaal dat het Esperanto politiekneutraal zou zijn: een communicatiesysteem dat nooit een bepaald land, ras of ideologie zou voortrekken (Lo Bianco, 2004; O’Keeffe, 2019). Doordat Esperanto het contact tussen mensen van verschillende talige achtergronden zou kunnen faciliteren, werd ook gehoopt dat op deze manier etnische conflicten verminderd konden worden (Blanke, 2009; O’Keeffe, 2019). Met het opkomen van het Esperanto verdween het Volapük volledig (Garvía, 2015).

Zowel het Volapük als het Esperanto zijn nooit uitgegroeid tot grote wereldtalen. Er worden verschillende redenen gegeven voor het beperkte succes van Esperanto. Zo zegt Lo Bianco (2004) dat de tijd er niet naar was, omdat de wereldpolitiek gezien verdeeld was en gebruikers van deze taal onderdrukt zouden zijn. Garvía (2015) ondersteunt deze visie: door het opkomende nationalisme in het begin van de twintigste eeuw zaten veel landen niet te wachten op een taal die over landsgrenzen heen zou gaan. Garvía (2015) geeft daarnaast als alternatieve verklaring dat natuurlijke wereldtalen zoals het Engels een historisch voordeel hadden ten opzichte van het Esperanto: het Engels is niet gekozen als wereldtaal omdat een goede syntax en morfologie had, maar omdat dit historisch zo gegroeid is door het economische en politieke bereik van het Engels. Het Engels werd aan het begin van de twintigste eeuw in vijf werelddelen gebruikt binnen verschillende klassen van samenlevingen. Het Esperanto had dit bereik niet en had ook moeite met het creëren van een dergelijk bereik, met name omdat een van de idealen was om zich juist niet met politiek in te laten.

Men zegt dat het Esperanto een mislukte onderneming is geweest, maar tegenwoordig zijn er nog steeds gebruikers van deze taal, verschijnt er literatuur in het Esperanto en wordt de taal levend gehouden door workshops en conferenties (Lo Bianco, 2004). Esperanto is op een bepaalde manier wel aangeslagen, de taal wordt na ruim een eeuw immers nog steeds gebruikt, maar niet zo grootschalig als ooit gehoopt werd. Dit geeft te denken over hoe maakbaar talen daadwerkelijk zijn en hoe belangrijk politiek is om (nieuwe) talen een groot bereik te laten krijgen.

1.3 Gebaren over de grens

Een internationale taal over de grens te kunnen communiceren, zoals het natuurlijke Engels of het gemaakte Esperanto, bestaat ook voor gebarentalen. In tegenstelling tot wat veel mensen denken is er geen universele gebarentaal. Het is niet zo dat iemand die gebarentaal in Nederland heeft geleerd precies dezelfde gebaren maakt voor alle concepten als iemand die gebarentaal heeft geleerd in bijvoorbeeld de VS. Net als voor gesproken talen is er scala aan verschillende gebarentalen. In Nederland wordt

Nederlandse Gebarentaal (NGT) gebruikt en in de VS Amerikaanse Gebarentaal (*American Sign Language*, ASL). In totaal zijn er ongeveer 300 gebarentalen in de wereld (SignSolutions, 2021). Een belangrijk verschil tussen gesproken talen en gebarentalen is dat er niet één gebarentaal is ‘uitverkoren’ om de rol van hypertaal te vervullen zoals het gesproken Engels doet.

Hiddinga en Crasborn (2011) hebben het model van De Swaan (2001) toegepast op gebarentalen. Zij vonden dat alle nationale gebarentalen zich in de perifere laag bevinden. Een hogere orde gebarentaal is niet bekend, hoewel Amerikaanse Gebarentaal (ASL) mogelijk een opkomende taal is die een hogere plaats gaat bereiken. Een verklaring die ze geven voor het feit dat alle gebarentalen in de perifere laag zitten is dat er nauwelijks onderwezen wordt in een buitenlandse gebarentaal. Ook is het gebrek aan een schrijfsysteem voor gebarentalen een verklaring hiervoor. Door het gebrek aan een dergelijk schrijfsysteem wordt het leren van buitenlandse gebarentalen bemoeilijkt. Er zijn geen centrale en supercentrale gebarentalen, maar er is wel een hypercentrale gebarentaal bekend, of althans een gebaarsysteem dat de rol van hypercentrale taal vervult: International Sign. Zoals gezegd is International Sign geen taal en is het in tegenstelling tot het Esperanto al helemaal geen gemaakte taal (Whynot, 2016).

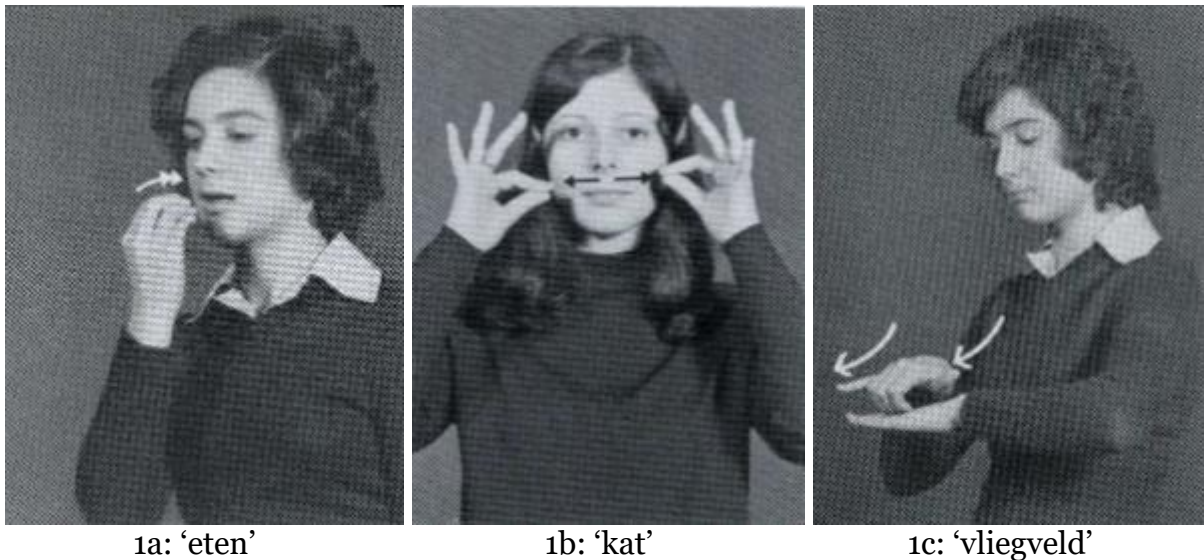
In deze paragraaf wordt ingegaan op wat International Sign precies is en welke initiatieven voor internationale gebarentalen er zijn geweest. Hiervoor wordt eerst ingegaan op de iconiciteit van gebaren, vervolgens wordt besproken wat International Sign is en hoe dit zich verhoudt tot andere initiatieven voor een gedeelde gebarentaal. Een initiatief dat in het bijzonder uitgelicht wordt is het Gestuno.

1.3.1. Iconiciteit van gebaren

Om goed te kunnen begrijpen wat International Sign is, is het van belang om eerst stil te staan bij het begrip iconiciteit. Iconiciteit wordt gedefinieerd als een proces waarbij de mogelijke fonetische bronnen (klanken, handvorm, etc.) van een taal opgebouwd worden tot iets wat vergelijkbaar is met (de betekenis van) de referent (Taub, 1997). Iconiciteit komt zowel in gebarentalen als gesproken talen voor. Aan de hand van voorbeelden voor zowel gesproken talen als gebarentalen wordt geprobeerd om dit begrip te verduidelijken.

Voor gesproken talen zijn bekende iconische woorden onomatopeeën (Taub, 1997). In het Nederlands is een voorbeeld van een onomatopee ‘mauwen’. Dit woord bootst het geluid dat een kat maakt na en is daarom iconisch. Als de definitie van iconiciteit gevolgd wordt, dan lijken de klanken (de fonetische bronnen) van het woord ‘mauwen’ tezamen op het geluid dat de kat maakt (de referent).

Bij gebarentalen zijn de fonetische bronnen uit de definitie voor iconiciteit geen klanken die gevormd worden met de mond. In plaats daarvan zijn de handen de fonetische bronnen de handen, waarbij er veel verschillende parameters belangrijk zijn voor de betekenis van een gebaar. Voorbeelden van deze parameters zijn de handvorm, locatie en beweging van de handen (Taub, 1997). Het veranderen van een van deze parameters/kenmerken kan leiden tot een andere woordbetekenis. Dit is vergelijkbaar met de betekenisverandering van een woord uit een gesproken taal als er een klank binnen een woord veranderd wordt, bijvoorbeeld ‘kip’ betekent iets anders dan ‘kop’.

Figuur 1. Gebaren uit Gestuno (WFD, 1975) voor de concepten 'eten', 'kat' en 'vliegveld'.

Voor gebaren bestaan verschillende soorten iconiciteit: motoriconiciteit, perceptuele iconiciteit en een combinatie daarvan (Thompson, 2011). Motoriconiciteit is te zien bij gebaren die de acties die je met een referent kan doen laat zien (Thompson, 2011). Een voorbeeld is 'eten' uit figuur 1a, hierbij wordt het concept eten uitgebeeld. Perceptuele iconiciteit laat de vorm van een referent zien (Thompson, 2011), zoals bij het concept 'kat' in figuur 1b. Het gebaar voor 'kat' verbeeldt het concept door de snorharen van de kat als gebaar te gebruiken. Als laatste is er iconiciteit die motoriconiciteit en perceptuele iconiciteit combineert. Een voorbeeld van deze laatste is 'vliegveld' in figuur 1c. Hierin verbeeldt de rechterhand het vliegtuig en laat de beweging zien dat het om het landen van een vliegtuig gaat.

1.3.2. International Sign

International Sign (IS) is een flexibele vorm van gebaren die gebruikt wordt in internationale contexten om te zorgen dat mensen met verschillende internationale achtergronden zonder problemen met elkaar kunnen communiceren (Monteillard, 2001; Hiddinga & Crasborn, 2011; Whynot, 2016). Kenmerkend voor IS is de iconiciteit. Er worden veel iconische gebaren gebruikt die voor een breed publiek (mensen met verschillende talige achtergronden) te begrijpen zijn (Monteillard, 2001). Daarnaast heeft IS een heel beperkt lexicon vergeleken met nationale gebarentalen. IS heeft geen moedertaalsprekers, omdat het ook geen echte taal is. IS varieert en is anders afhankelijk van de context en de (talige) achtergrond van de sprekers (Moody, 2002).

Doven komen samen snel tot een gedeelde IS woordenschat volgens Monteillard (2001) door gebruik te maken van gedeelde kennis van gemeenschappelijke gebaren, eigen kennis over gebarentaal en door anders af te stemmen met een gesprekspartner. Dit afstemmen kan volgens Monteillard (2001) gaan door samen overeen te komen dat een bepaald gebaar een bepaald representeert. Hierbij zijn er een aantal bouwstenen van belang volgens Monteillard (2001). Zo moet er altijd rekening gehouden worden met de overwegend vertegenwoordigde taal. Dit is de gebarentaal die het meest voorkomt bij een bepaalde internationale setting. Als er bijvoorbeeld een internationaal congres in de VS wordt gehouden, dan is de meest vertegenwoordigde

gebarentaal waarschijnlijk ASL. Dit zorgt ervoor dat IS afhankelijk van de talige context keer op keer anders is en dus ook geen vaste vorm heeft.

De tweede bouwsteen volgens Monteillard (2001) is dat er enkele standaardgebaren zijn uit de eigen taal van de spreker die makkelijk te begrijpen moeten zijn voor anderen, omdat ze bijvoorbeeld iconisch zijn of gedeeld worden door talen. Door deze bouwsteen in acht te nemen kunnen gesprekspartners snel overeenkomen in welke gebaren gebruikt worden in de interactie en op deze manier dus snel en effectief met elkaar communiceren.

De derde bouwsteen zijn de internationale gebaren die tijdens internationale ontmoetingen zijn ontstaan. Deze gebaren worden internationaal gedeeld, maar doordat niet iedereen evenveel met deze gebaren in aanraking is geweest zijn er niveaueverschillen over de kennis van deze gebaren tussen sprekers.

Moody (2002) noemt dezelfde bouwstenen, maar vult aan dat het gebruik van pantomime ook essentieel is voor IS. Bij IS wordt er gebruik gemaakt van het hele lichaam om sommige gebaren te articuleren. Ook Hiddinga en Crasborn (2011) noemen deze bouwstenen, maar voegen toe dat een gedeelde kennis van het gesproken Engels ook belangrijk is voor communicatie door middel van IS.

Een gedeelde kennis van het gesproken Engels klinkt niet meteen logisch als het gaat om gebarentaal in een internationale setting, maar toch wordt het gebruikt. Het articuleren van gebaren gebeurt niet alleen met de handen, het lichaam en mimiek, ook *mouthings* zijn hier onderdeel van. Mouthings zijn stille met de mond gearticuleerde (delen van) gesproken woorden die horen bij een bepaald gebaar. Deze komen uit de gesproken omgevingstaal van de gebarentaal, dus mouthings uit bijvoorbeeld het NGT komen uit het gesproken Nederlands (Bank, Crasborn & Van Hout, 2011). Mouthings kunnen ook bij de internationale communicatie een rol spelen en daarbij is de kennis van het gesproken Engels van belang. Daarnaast worden presentaties die gegeven worden op internationale dovencongressen vaak in het Engels geschreven (Moody, 2002), dit is ook een reden om kennis te hebben van het Engels.

Wat IS precies is, is behoorlijk onduidelijk. Volgens Monteillard is IS een linguïstische strategie die permanent wordt vernieuwd om efficiënte uitwisseling tussen doven van over de hele wereld te faciliteren. Moody (2002) noemt IS een duidelijke pidgin. Een pidgin is een contacttaal ontstaan uit twee of meer talen voor specifieke doeleinden en contexten. Moody stelt dat IS een contacttaal is voor gebarentalen die langzaam maar zeker geëvolueerd is. Zo stelt Moody dat IS morfosyntactisch ingewikkelder is dan pidgins van gesproken talen. Hiddinga en Crasborn (2011) stellen dat IS juist geen taal, pidgin of creool is, maar in plaats daarvan een manier om betekenis over te brengen. Het moge duidelijk zijn dat IS bestaat en werkt, maar dat onderzoekers het (nog) niet eens zijn over een definitie van IS.

1.3.3. Initiatieven voor een gedeelde woordenschat

IS wordt het meest gebruikt in internationale contexten, maar het is niet een gestandaardiseerd communicatiemiddel. In het verleden zijn er initiatieven geweest, om een internationale gebarentaal te maken, net zoals bij gesproken talen is geprobeerd met het Esperanto en Volapük. Zo is er in Scandinavië ook een initiatief geweest om een Scandinavische gebarentaal te creëren. In 1907 is de Nordic Council of the Deaf opgericht met als hoofddoel om een gemeenschappelijke Scandinavische gebarentaal te maken. Pas in 1979 werd er een woordenboek gepubliceerd vanuit Denemarken, maar dit is nooit een succes geworden en vooral bekritiseerd door de doven zelf (Bergman & Engberg-Pedersen, 2010). Over andere initiatieven is helaas weinig tot niets te vinden.

1.3.4. Gestuno

Een project voor het creëren van een internationale gebarentaal dat bekender is, is het Gestuno-project. Dit is een wereldwijd initiatief geweest om internationaal gebruikte gebaren te standaardiseren en samen te brengen in het Gestuno-woordenboek. Dit woordenboek is gemaakt in opdracht van de World Federation of the Deaf (WFD), een organisatie die in 1951 is opgericht omdat doven wereldwijd tegen problemen aanliepen. Het ging hierbij met name over gelijke mensenrechten (WFD, 2016a) en het verbeteren van de participatie van doven in de horende wereld (WFD, 1975). De missie van de WFD is dan ook om te strijden voor gelijke rechten voor doven inclusief de erkenning van gebarentaal in alle aspecten van het leven (WFD, 2016b).

In het oprichtingsjaar werd het eerste vierjaarlijkse congres gehouden met toen 25 deelnemende landen. Deze congressen worden tot op de dag van vandaag nog steeds gehouden, met tegenwoordig 125 deelnemende landen (WFD, 2016a). Naast doven zijn er ook experts, tolken en afgezanten van nationale en internationale organisaties op de congressen aanwezig.

Op de internationale WFD-congressen werden van oudsher nationale gebarentalen en daarnaast ook een vorm van IS gebruikt (Moody, 2002). Tijdens deze congressen ervoeren sommige deelnemers geen enkel probleem om deze talen te volgen, maar anderen gaven aan dat er soms misverstanden voorkwamen. Hierop werd in 1955 door de WFD besloten om een commissie aan te stellen die een woordenboek zou maken voor internationale bijeenkomsten. Zo zou iedereen een gelijke basis aan gemeenschappelijke gebaren bedoelt voor een internationale context krijgen (Monteillard, 2001).

In 1957 ging deze commissie van start met hun onderzoek. Hierbij werd opzoek gegaan naar de meest gebruikte begrippen tijdens internationale bijeenkomsten. Bij hun onderzoek stuitte ze op 2500 woorden (Magarotto & Vukotic, 1959) veel te veel om in een compact woordenboekje te drukken. Hierop werd besloten om de woorden die tussen de participanten van congressen onderling toch al zonder moeite begrepen werden te schrappen. Op het congres in 1959 presenteerde de commissie haar eerste boekje met daarin de 300 meest gebruikte woorden, allemaal voorzien van één of meerdere afbeeldingen en een geschreven Engelse en Franse vertaling (Magarotto & Vukotic, 1959). Op het congres in 1971 werd er nog een dergelijk boekje gepresenteerd met daarin weer rond de 300 nieuwe gebaren, inclusief foto's en vertalingen (WFD, 1971).

Tijdens het congres in 1975 werd het Gestuno-woordenboek gepresenteerd. Het woordenboek leek in vele opzichten op de eerder uitgebrachte woordenboekjes, maar bevatte veel meer woorden. In het woordenboek stonden net iets minder dan 1500 gebaren, waarvan 800 gebaren nog niet in eerdere woordenboekjes verschenen waren. Net als de woordenboekjes is dit woordenboek compleet met afbeeldingen van de gebaren en vertalingen in het Engels en Frans, net als de eerder gepubliceerde boekjes (WFD, 1975). Het Gestuno-woordenboek is dan ook de vervanger van de andere twee woordenboekjes. Tijdens datzelfde congres werd besloten om tolken op te leiden in dit nieuwe vocabulaire voor het congres van vier jaar later in 1979.

In 1977 besloten een aantal tolken om Gestuno te gaan tolken op het aankomende congres in 1979 (Moody, 2002). Het werd hen snel duidelijk dat het lexicon van het Gestuno behoorlijk gelimiteerd was en ze daarom ook informele internationale gebaren moesten gaan gebruiken. Door hun ervaring met tolken in een internationale context vonden zij ongeveer 500 extra gebaren die ze konden gaan inzetten om mee te tolken. Dit bleek echter niet voldoende te zijn; de gebaren die zij tot hun beschikking hadden waren alleen inhoudelijk, ze moesten deze gebaren aan elkaar knopen door functiegebaren uit Amerikaanse, Deense en Franse gebarentaal.

Dit leverde de beperking op dat ze niet alles konden tolken en dus de boodschap van de spreker in moesten korten tot de essentie. Hiermee werd er een flink beroep gedaan op de inhoudelijke kennis van het publiek om de boodschap volledig te kunnen begrijpen. Tijdens het congres van 1979 bleek dit echter prima te werken. Deelnemers aan het congres die geen tolken voor hun eigen gebarentaal hadden konden op deze manier toch de presentaties volgen en participeren (Moody, 2002).

Niet iedereen was echter even enthousiast over het gebruik van Gestuno op dit congres in Bulgarije, terwijl de bedoeling van het Gestuno-woordenboek was om te zorgen dat mensen gemakkelijk en met veel plezier met elkaar zouden kunnen communiceren (WFD, 1975). De resultaten van de speciaal opgeleide tolken bleken flink tegen te vallen. Twee derde van de tolken had voor aanvang van het congres nauwelijks ervaring met gebarentaal (Monteillard, 2001). De meeste van hen waren leraren voor doven die speciaal getraind zouden zijn in het Gestuno vocabulaire, maar gebruikten de Bulgaarse grammatica zonder enige structuren uit de gebarentaal. Ook de mimiek liet te wensen over; sommige deelnemers aan het congres noemden de tolken 'robotic' (Moody, 2002). Dit congres betekende het einde voor het Gestuno (Monteillard, 2001).

In 1981 wilde de WFD voorrang geven aan het tolken van presentaties in nationale gebarentalen. Er zou echter niet voor iedere gebarentaal een tolk aanwezig kunnen zijn, waardoor er ook een groep met internationale tolken werd opgezet. Sinds het congres in 1987 wordt er gewerkt met een team professionele tolken die zich bekwaamd hebben in IS (Moody, 2002). Dit is echter nog niet volledig van de grond gekomen.

Momenteel worden er workshops over het tolken in IS gegeven en is er een masteropleiding met IS-elementen, maar is er nog geen geformaliseerde training voor tolken in het IS (De Wit, Crasborn & Napier, 2021). De meerderheid van de IS-tolken op conferenties heeft wel een nationale gebarentaal leren tolken, maar heeft IS in de praktijk geleerd door het contact met doven met verschillende talige achtergronden.

Het probleem is met name dat men nog niet duidelijk heeft aan welke eisen de IS-tolken zouden moeten voldoen. De Wit, Crasborn en Napier (2021) geven aan dat een aantal tolken geaccrediteerd zijn door de WFD-WASLI (World Association of Sign Language Interpreters), dit is een relatief nieuw accreditatiesysteem. De niet geaccrediteerde tolken geven aan dat het lastig is om even gekwalificeerd te worden als de geaccrediteerde tolken. Een oplossing zou geformaliseerde training zijn, hierdoor zouden tolken vaardigheden kunnen leren om zo de groep van IS-tolken aan te vullen.

Nog steeds wordt er op congressen dus internationaal getolkt, maar heeft de term IS het gewonnen van Gestuno. De ondergang van de term Gestuno kan verklaard worden vanuit meerdere redenen. De gebaren die destijds door de commissie voor Gestuno gekozen zijn, zijn min of meer willekeurig vindt Monteillard (2001). Zij stelt dat de auteurs van het woordenboek te makkelijk om zijn gegaan met gebarentaal. De eigenschappen van gebarentaal lijken volledig genegeerd: er zijn niet-iconische gebaren gekozen waarvoor ook (meer) iconische gebaren gekozen hadden kunnen worden. Daarnaast vindt ze dat er veel te veel gebaren nodig zijn om de boodschap over te brengen door het beperkte lexicon. Ook Moody (2002) noemt het beperkte lexicon als negatief punt; door het beperkte lexicon leunde Gestuno erg op de kennis van de deelnemers aan de congressen om de boodschap te kunnen duiden. Hij stelt dan ook dat het absoluut geen taal en zelfs nauwelijks een systeem te noemen is.

De gebaren die gekozen zijn voor Gestuno worden door zowel Monteillard als Moody bestempeld als willekeurig. Volgens Moody zijn er willekeurige compromissen gesloten als het gaat om de gebaren die in het woordenboek terecht zijn gekomen: er moesten ongeveer evenveel gebaren uit het Oosten als uit het Westen komen. Het

woordenboekje van 1959 (Magarotto & Vukotic) onderschrijft dit idee met als reden dat dit bij zou kunnen dragen aan de verbinding tussen het Oosten en Westen. De keuze voor bepaalde gebaren klinkt dan ook behoorlijk politiek en dat was het ook. Het voorwoord van het woordenboek geeft dan ook aan dat ze de wens koesteren dat deze internationale gebarentaal zou kunnen bijdragen aan wereldvrede (WFD, 1975).

Naast het beperkte lexicon en de arbitraire keuzes was de tijd ook niet rijp voor een internationale gebarentaal. Over het algemeen waren doven nog te veel betrokken bij de strijd om hun eigen nationale gebarentaal te laten erkennen (Monteillard, 2001). Moody (2002) trekt de conclusie dat Gestuno een les is van hoe een taal natuurlijk moet evolueren en niet bedacht moet worden door een commissie.

1.4. Tegenwoordige internationale communicatie

Het moge duidelijk zijn dat het Gestuno-project niet gelukt lijkt, maar dat er daarentegen tegenwoordig IS-tolken aanwezig zijn bij internationale bijeenkomsten. Dit is niet helemaal onomstreden. IS is geen 'officiële' taal, maar een contacttaal (Whynot, 2016). Het is dan ook niet duidelijk welke gebaren er gebruikt worden door de IS-tolken. In 2014 heeft Whynot een studie opgezet om te onderzoeken doven die presentaties hielden in IS op congressen qua lexicon gebruikten. Hiervoor heeft ze een corpus opgebouwd met meer dan 200 gebaren die gezien werden tijdens presentaties op een internationaal congres. Dit heeft ze gedaan door dertien tolken op te nemen en hun gebaren te analyseren en annoteren. Deze mensen kwamen uit verschillende hoeken van de wereld, van ieder continent zat er een tolk bij. De meeste van deze tolken hebben een gebarentaal voor hun zesde jaar geleerd. Daarnaast zijn ze allemaal bereisd en hebben ze doven uit andere landen ontmoet. Deze drie factoren zijn volgens Moody (2002) belangrijk om bekwaam te zijn in IS. In totaal zijn er 1751 verschillende gebaren gevonden in de opnames en daarvan is een selectie gemaakt op basis van de frequentie.

Het corpus wat hieruit gekomen is vormt de basis voor deze scriptie. Whynot heeft per gebaar ook de talige oorsprong van het gebaar aangegeven, hierbij moet gedacht worden aan Amerikaanse gebarentaal (ASL), Australische gebarentaal (AUS), Gestuno en WFD-gebaren. Blijkbaar worden sommige Gestuno-gebaren tegenwoordig nog steeds gebruikt, ook al wordt Gestuno als volledige taal zelf niet meer gebruikt. Dit geeft dan ook te denken of de bijdrage van het Gestuno-project nog steeds te merken is. Naast het Gestuno-woordenboek zijn er ook die andere woordenboekjes in 1959, 1971 en 1979 uitgegeven. Dit leidt dan ook tot de volgende vraag: in hoeverre zijn de IS-gebaren uit de database van Whynot (2016) qua semantisch concept en fonologie terug te herleiden naar eerdere IS-gebaren uit Gestuno (WFD, 1975), de voorbereidende woordenboeken (Magarotto & Vukotic, 1959; WFD, 1971; WFD, 1979)?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er met de database van Whynot (2016) gewerkt om de overeenkomsten op het gebied van semantisch concept/lexicon (de inhoud en betekenis van het woord) en de fonologie (de vorm van het woord) te onderzoeken. Het is mogelijk dat Whynot (2016) concepten gebruikt die in Gestuno, maar met een andere fonologie. Hieruit komen de volgende twee deelvragen: welke concepten komen overeen tussen de datasets en waarom zijn dat juist deze concepten? In hoeverre komt de fonologie van de gedeelde concepten overeen tussen de datasets?

2. Methode

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de methode. In paragraaf 2.1 worden de gebruikte datasets beschreven. Vervolgens wordt in paragraaf 2.2 dieper ingegaan op hoe voor ieder gebaar uit de datasets het semantisch concept bepaald is en de fonologische beschrijvingen gemaakt zijn. Tot slot wordt in paragraaf 2.3 beschreven hoe de data geanalyseerd is om te gebruiken voor de resultaten.

2.1. Datasets

Voor deze studie zijn het Gestuno-woordenboek (WFD, 1975) en de voorbereidende woordenboekjes (Magarotto & Vukotic, 1959; WFD, 1971; WFD, 1979) gebruikt. De informatie uit de woordenboeken is via Global Signbank toegankelijk, net als de dataset van Whynot (2016). Global Signbank (voortaan SB) is een lexicale databank van verzamelingen gebaren, zoals eerdergenoemde datasets (Global Signbank, 12 juli 2021).

SB bevat voor alle woordenboeken (Magarotto & Vukotic, 1959; WFD, 1971; WFD, 1975; WFD, 1979) losse datasets en daarnaast de Whynot-set (2016). Binnen iedere dataset is per gebaar een pagina te vinden met informatie. Zo wordt ieder gebaar aangeduid met een ID in de vorm van een gloss. Daarnaast is er een vertaling aanwezig van het concept (meestal overeenkomend met de gloss) met daarbij ook synoniemen indien bekend. De glossen en vertalingen zijn voor de meeste woordenboeken in het Frans en Engels, behalve voor het woordenboekje uit 1979. Dit woordenboekje heeft alleen een Engelse gloss en vertaling. Ook is er voor ieder gebaar een bijbehorende afbeelding (of video voor de Whynot-set) beschikbaar afkomstig uit het betreffende woordenboek.

Naast deze algemene informatie is er per gebaar ook informatie te vinden over onder andere de morfologie, fonologie en semantiek. Onder morfologie is te vinden of een bepaald gebaar een samenstelling is en uit welke *compounds* deze samenstelling dan bestaat. Onder fonologie is de fonologische beschrijving te vinden die voor ieder gebaar is gemaakt. Als laatste is onder het kopje semantiek de link te vinden naar de conceptset in Concepticon. In de volgende paragraaf zal hier dieper op worden ingegaan.

2.2. Semantiek en fonologie

2.2.1. Semantische concepten

Zoals in paragraaf 2.1 gezegd kan er per gebaar onder het kopje Semantiek een link toegevoegd worden naar een bepaalde *conceptset* in Concepticon (List et al., 2021). Deze functie is in deze studie gebruikt om unieke concepten te kunnen bepalen. Concepticon bundelt conceptlijsten vanuit verschillende bronnen om op deze manier unieke conceptsets te maken. Zo worden dezelfde concepten uit verschillende conceptlijsten gebundeld tot één conceptset (List, Cysouw, & Forkel, 2016).

Voor alle datasets, dus alle woordenboekjes, het Gestuno-woordenboek en de Whynot-set, is per gebaar in Concepticon gezocht naar een passende conceptset. Dit is gedaan door in Concepticon te zoeken op grond van de gloss en de vertaling, soms meerdere vertalingen, in het Engels. Eventueel werd een Franse vertaling gebruikt om te controleren of een concept echt niet bekend was bij Concepticon als Engelse vertalingen niet gevonden konden worden.

Om de maximale resultaten te kunnen halen is er zowel in de zoekbalk voor 'Description in source' onder het tabblad 'Concepts' gezocht als onder de zoekbalken voor 'Name' en 'Definition' onder het tabblad 'Conceptsets' in Concepticon. Soms kon

een bepaalde vertaling niet gevonden worden onder ‘Name’ of ‘Description in source’, omdat het een synoniem van het bedoelde concept was, maar stond het wel in de beschrijving van het concept waardoor het zoeken onder ‘Definition’ dan wel iets opleverde.

Op basis van een aantal criteria werden de conceptsets wel of niet gebruikt voor een bepaald begrip uit de datasets. Zo moest de definitie van een bepaalde conceptset passend zijn bij het begrip uit de dataset en in het beste geval stond het begrip één of meerdere keren genoemd in de conceptset. Hierbij werden soms grote hoeveelheden homoniemen gevonden. Dit zijn woorden die hetzelfde zijn qua vorm, maar een andere betekenis hebben. In het geval van deze woorden werd waar mogelijk gezocht op een synoniem uit de vertaling afkomstig uit SB of eventueel op de Franse gloss en Franse vertaling. Maar ook dit gaf niet altijd uitsluitel. Bij sommige gevallen kon de iconiciteit van een gebaar uitsluitel geven over de betekenis en of een bepaalde conceptset passend was of niet. Pas op het moment dat de conceptset nagenoeg perfect aansloot op het bedoelde concept uit SB werd de link van deze conceptset toegevoegd aan de SB-pagina van het betreffende gebaar.

2.2.2. Fonologie

De fonologische beschrijving was voor de meeste gebaren al beschikbaar, maar voor een aantal gebaren uit de woordenboekjes (Magarotto & Vukotic, 1959; WFD, 1971; WFD, 1979) moest dit nog gedaan worden. Omdat voor de analyse alleen fonologische beschrijvingen nodig waren van de gebaren die ook daadwerkelijk overeenkwamen met Whynot is er gekozen om alleen voor deze missende gebaren de fonologie toe te voegen. In paragraaf 2.3 wordt deze analyse verder toegelicht.

De fonologische beschrijvingen zijn gemaakt aan de hand van de handleiding voor SB (Crasborn, Zwitserlood, Van der Kooij, & Ormel, 2020). Omwille van de tijd is er in deze studie geen volledige beschrijving gemaakt, maar is alleen een selectie van elementen meegenomen: de handigheid, de handvorm van de sterke en zwakke hand en de locatie. Deze elementen zijn gekozen, omdat deze het makkelijkst te beschrijven zijn en al een groot deel van het gebaar bepalen. Beweging is uiteraard ook een bepalend element voor een gebaar, maar de beschrijving hiervan bleek te complex voor nu.

Onder handigheid wordt verstaan of het gebaar met één hand of twee handen wordt gemaakt. Als het gebaar met beide handen wordt gemaakt wordt er nog onderscheid gemaakt tussen tweehandig symmetrisch, tweehandig non-symmetrisch en tweehandig asymmetrisch waarbij de zwakke hand als locatie wordt gebruikt.

Wat betreft de handvorm is er een uitputtende lijst handvormen die mogelijk zijn. In SB zijn deze ook allemaal te vinden met een afbeelding erbij. Aan de hand van de afbeelding van het gebaar en de afbeelding van de handvorm in de lijst van de databank is bepaald welke handvorm het meest passend was. Welke hand de sterke en welke hand de zwakke hand is wordt bepaald door de handigheid. Bij eenhandige gebaren is de hand die gebaart automatisch de sterke hand, bij asymmetrische gebaren is de hand die een beweging maakt de sterke hand. Als er geen sprake is van een beweging dan is de hand die niet fungeert als locatie de sterke hand. Bij symmetrische en non-symmetrische gebaren is de sterke hand altijd de rechterhand.

Het laatste aspect waarnaar gekeken is, is de locatie. Ook hiervoor is een lijst te vinden in SB bij het invullen van de fonologie bij het gebaar. In de handleiding (Crasborn et al., 2020) is te vinden dat er vier hoofdcategorieën te onderscheiden zijn: hoofd, lichaam, extremiteiten/ledematen en ruimte. Daarbinnen zijn er verschillende specifiekere locaties om gebaren mee aan te duiden. Deze specifiekere locaties zijn

gebruikt om de locatie van het gebaar mee aan te duiden. In bijlage A is een geadapteerde tabel (in het Nederlands vertaald en zonder voorbeelden uit SB) opgenomen uit de handleiding van (Crasborn et al., 2020) waarin de mogelijke locaties te vinden zijn om deze tijdens het lezen snel te kunnen raadplegen.

2.3. Analyse

Om de gegevens uit SB goed te kunnen analyseren zijn deze uit de databank gedownload en omgezet in een Excel-bestand. Voor alle sets, dat wil zeggen de Whynot-set, woordenboekjes en het Gestuno-woordenboek zijn losse bestanden gemaakt met daarin alle gegevens uit SB. De Whynot-set is als eerst gefilterd op de gebaren die een link hadden naar een Concepticon conceptset. Vervolgens is in alle andere sets gekeken welke conceptsets overeenkwamen door de links te vergelijken. Als een link één-op-één overeenkwam werd er bij de betreffende dataset werd dit genoteerd. Op deze manier kon gemakkelijk een overzicht gecreëerd worden van de semantische overeenkomsten tussen de verschillende datasets, waarin te zien was hoeveel en welke begrippen qua semantisch concept overeenkwamen.

Voor de fonologie werd gebruik gemaakt van de fonologische beschrijvingen uit SB. Alleen de begrippen die semantisch uniek waren en overeenkwamen met één of meerdere datasets werden op fonologie vergeleken. De fonologie tussen de datasets werd vergeleken op overeenkomsten tussen de fonologische beschrijving uit SB en de overeenkomsten tussen de afbeeldingen uit de woordenboeken en de video uit de Whynot-set.

Bij de vergelijking tussen de fonologische beschrijvingen werd per dataset genoteerd of de fonologische beschrijving van een bepaald concept uit een van de woordenboeken identiek was aan de fonologie van hetzelfde concept uit Whynot. Dit betekent dat de eerdergenoemde fonologische elementen (de handigheid, de handvorm van de sterke en zwakke hand en de locatie) in beide sets exact hetzelfde moest zijn. Een voorbeeld: BIG uit Whynot wordt als volgt beschreven 2s, 5, 5, Neutral space (de waardes voor handigheid, handvormen en locatie achter elkaar). In de dataset uit 1959 heeft dit concept exact dezelfde sequentie voor de fonologie, dus dit werd genoteerd als volledige overeenkomst. Later zijn naast de volledige fonologie als sequentie ook alle losse componenten van de fonologie vergeleken, dus alle fonologische elementen werden los met elkaar vergeleken.

Het tweede aspect voor de fonologische vergelijking was de afbeelding/video. In Whynot was per gebaar een video opgenomen, met daarbij een afbeelding van een shot uit de video. In de andere datasets stonden alleen afbeeldingen met eventueel pijlen die de beweging aangaven. Alleen als alle aspecten (handigheid, handvorm en locatie) op het oog volledig identiek leken werd genoteerd dat de afbeeldingen overeenkwamen. Op deze manier is een overzicht ontstaan voor verschillende aspecten van de fonologie gesorteerd per dataset.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van dit onderzoek besproken. In paragraaf 3.1 staan de overeenkomsten tussen de dataset van Whynot (2016) en de datasets van de woordenboekjes en het Gestuno-woordenboek op basis van het lexicon en de semantiek. Waarbij met lexicon de individuele woorden worden bedoeld die eenzelfde betekenis kunnen hebben als een ander woord in het lexicon en de semantiek gaat over de begrippen die allemaal een andere betekenis hebben. In paragraaf 3.2 worden de overeenkomsten tussen deze datasets besproken, maar dan op fonologisch niveau. In de laatste paragraaf wordt gekeken naar de gebaren die door Whynot als Gestuno of WFD-gebaren zijn aangewezen en of deze fonologisch overeenkomen met de Gestuno-datasets.

3.1. Lexicon en semantiek

De dataset van Whynot (2016) bestond uit 179 gebaren in Global Signbank, daarvan zijn er 151 gevonden in Concepticon. Van deze 151 gebaren komen er 126 voor in een conceptset en 25 staan op de <NA>-lijst in Concepticon. Dit betekent dat deze 25 gebaren zijn wel bij Concepticon aangemeld, maar zijn nog niet ingedeeld in een conceptset.

De datasets van de woordenboekjes en het Gestuno-woordenboek zijn vergeleken met de Whynot-dataset (2016) op basis van overeenkomende conceptset en qua woordelijke overeenkomst (de overeenkomsten tussen de geschreven vormen van de woorden). Deze laatste vergelijking is gemaakt om de gebaren uit de Whynot-set die niet voorkwamen in Concepticon of op de <NA>-lijst stonden toch te kunnen vergelijken.

In tabel 1 is hiervan een overzicht te zien. De eerste kolom geeft aan om welk woordenboek het gaat. De tweede kolom laat het aantal overeenkomsten te zien met de 126 gebaren uit de Whynot-set die ingedeeld zijn in een conceptset in Concepticon. In de derde kolom is het aantal overeenkomsten te zien met de 53 gebaren die niet voorkwamen in Concepticon of op de <NA>-lijst stonden. Tot slot staat in de laatste kolom het totaal aantal overeenkomsten op basis van de 179 gebaren uit Whynot.

Tabel 1. De semantische overeenkomsten tussen de woordenboeken en de Whynot-set.

Dataset	Aantal concepticon overeenkomsten	Aantal woordelijke overeenkomsten	Totaal aantal overeenkomsten
1959	44/126 (35%)	13/53 (25%)	57/179 (32%)
1971	34/126 (27%)	7/53 (13%)	41/179 (23%)
1975	91/126 (72%)	23/53 (43%)	114/179 (64%)
1979	19/126 (15%)	5/53 (9%)	24/179 (13%)

In tabel 1 is te zien dat alle datasets semantische overeenkomsten hebben met de Whynot-set, waarbij de Gestuno-dataset de meeste overeenkomsten heeft. Dit was ook te verwachten aangezien de Gestuno-dataset veruit het grootst is. Niet alle gebaren uit de Whynot-set konden teruggevonden worden in de woordenboeken.

Omdat de overeenkomst op basis van woordelijke overeenkomst niet honderd procent betrouwbaar is – het kan voorkomen dat sommige woorden homoniemen van elkaar zijn en dus semantisch niet hetzelfde concept zijn – is er gekozen om alleen de 126 gebaren met een Concepticon conceptset uit de Whynot-set te bekijken (kolom twee uit tabel 1).

In tabel 1 is niet goed te zien in hoeverre al deze 126 concepten uit de Whynot-set daadwerkelijk in één of meerdere woordenboeken voorkomen. In tabel 2 is te zien dat er in totaal 94 van de 126 concepten (75%) voorkomen in één of meerder datasets. De 32 concepten die niet in de woordenboeken voorkomen zijn zeer verschillen, maar er is één specifieke uitzondering: de Whynot-set bevat telwoorden en deze komen niet voor in de woordenboeken.

Tabel 2. Aantal gebaren dat in een bepaalde set woordenboeken voorkomt.

Aantal datasets	Jaartallen sets	Aantal gebaren
4	1959, 1971, 1975, 1979	5
3	1959, 1971, 1975	5
	1959, 1971, 1979	0
	1959, 1975, 1979	6
	1971, 1975, 1979	5
2	1959, 1971	0
	1959, 1975	26
	1959, 1979	0
	1971, 1975	19
	1971, 1979	0
	1975, 1979	4
1	1959	0
	1971	2
	1975	22
	1979	0
Totaal		94

In tabel 2 is te zien dat er vijf concepten zijn uit de Whynot-set die in alle woordenboeken voorkomen. Dit zijn HOSPITAL, KNOW, NAME, SERVICE en WORK. Hierbij is het belangrijk om op te merken dat SERVICE en WORK allebei tot dezelfde conceptset behoren. Daarnaast is ook te zien dat het Gestuno-woordenboek (1975) altijd een bijdrage levert. Sommige concepten komen niet voor in de kleine woordenboekjes (1959, 1971, 1979), maar wel in het Gestuno-woordenboek. Er zijn slechts twee woorden die niet in het Gestuno-woordenboek voorkwamen, maar wel in het woordenboekje uit 1971: FEEL en GROW-UP. Mogelijk staan deze woorden wel in het Gestuno-woordenboek, maar zijn ze niet als zodanig gemarkeerd in SB. Er zijn een aantal gebaren die vermoedelijk 'voelen' betekenen, maar niet als zodanig zijn gemarkeerd (XXX-022, XXX-056, XXX-058 en XXX-108 uit IS WFD1975 in Global Signbank). In bijlage B is een volledig overzicht per dataset te vinden met de begrippen die semantisch overeenkomen met de Whynot-set.

3.2. Fonologie

Voor het vergelijken van de fonologie tussen Whynot (2016) en de andere datasets is uitgegaan van de 94 concepten uit tabel 2 die semantisch overeenkwamen met de woordenboeken. Voor de beoordeling van de fonologie is gekeken naar de fonologische beschrijvingen in SB en de afbeeldingen van de gebaren. In totaal zijn er 59 (63%) begrippen uit de Whynot-set gevonden die qua fonologische beschrijving of qua afbeelding overeenkwamen met de semantisch corresponderende gebaren in één of meerdere woordenboeken. Hiervan hebben 19 (32%) begrippen een identieke fonologische beschrijving en zijn er 40 (68%) begrippen waarbij de afbeelding nagenoeg overeenkwam met de video uit de Whynot-set. In tabel 3 is een overzicht te zien van de aantal overeenkomsten per dataset. Omdat sommige concepten in meerdere datasets voorkomen (zie tabel 2) zijn de aantallen in tabel 3 hoger dan de hierboven genoemde aantallen.

Tabel 3. Aantal fonologische overeenkomsten tussen concepten uit de Whynot-set en de woordenboeken op basis van de fonologische beschrijving en afbeeldingen.

	1959	1971	1975	1979	Totaal
Fonologische beschrijving	5	8	15	3	31
Afbeelding	13	14	31	8	66
Fonologische beschrijving én afbeelding	4	7	11	3	25
Totaal	22	29	57	14	

Zoals in tabel 3 te zien is heeft de vergelijking tussen concepten op basis van enkel de fonologische beschrijving tot meer overeenkomsten geleid dan de fonologische beschrijving in combinatie met de afbeeldingen. Dit betekent dat er begrippen zijn die wel qua fonologische beschrijving overeenkomen, maar niet qua afbeelding. Dit geeft te denken in hoeverre de fonologische beschrijving aan de hand van de in hoofdstuk 2 genoemde elementen (handigheid, handvorm en locatie) afdoende is.

Daarnaast zijn de meeste fonologische overeenkomsten gevonden in de afbeeldingen. Van deze 66 afbeeldingen hebben er slechts 25 ook dezelfde fonologische beschrijving. Dit verschil zou te maken kunnen hebben met ofwel de beoordeling van de afbeeldingen of de fonologische beschrijvingen. De fonologische beschrijvingen in SB zijn door verschillende personen gemaakt en het kan zijn dat kleine individuele verschillen ervoor zorgen dat de fonologische beschrijvingen voor eenzelfde gebaar niet volledig overeenkomen. Een voorbeeld zijn gebaren die op afbeeldingen gelijk leken, maar qua beschrijving niet hetzelfde waren doordat er verschillende locaties gekozen waren door verschillende beoordelaars. Zo wordt er rondom het hoofd verschillend gedacht over hoe iets genoemd moet worden: ‘head’, ‘forehead’ en ‘temple’ kwamen alle drie voorbij bij gebaren van hetzelfde concept uit verschillende datasets. Bij het concept THINK werd door Whynot ‘temple’ gebruikt om de locatie rondom het hoofd aan te duiden, terwijl in de 1959 en 1975 sets ‘forehead’ daarvoor werd gebruikt. Een ander voorbeeld is het concept GOVERNMENT. Hierbij werd door Whynot ‘forehead’ gebruikt als locatie, terwijl in de beschrijvingen van de 1959, 1975 en 1979 sets ‘head’ werd gebruikt als locatie voor hetzelfde concept.

Op basis van dit gegeven zijn er nieuwe overkoepelende termen gecreëerd voor locaties waarbij er meerdere opties waren die globaal gezien rondom dezelfde locatie bleven. In tabel 4 is een overzicht te zien van deze nieuwe termen.

Tabel 4. Nieuwe overkoepelende termen voor locaties van de fonologische beschrijvingen.

Overkoepelende term	Subtermen
Head	Head, Forehead, Temple, Cheek
Chest	Chest, Trunk, Breasts
Weak hand	Alle mogelijkheden die horen bij Weak hand in Global Signbank
Ear	Earlobe, Ear

De subtermen zijn in alle fonologische beschrijvingen vervangen door de nieuwe overkoepelende termen. Als er met deze nieuwe locaties opnieuw een vergelijking tussen de fonologische beschrijvingen van Whynot en de beschrijvingen van de woordenboeken wordt gemaakt, is er eigenlijk nauwelijks een verschil te zien. In tabel 5 is een overzicht hiervan te zien. Wat in deze tabel als ‘fonologische beschrijving (oud)’ gemarkeerd is, komt overeen met de totalen van de fonologische beschrijving per dataset uit tabel 3. De regel daaronder zijn de nieuwe aantallen overeenkomsten per dataset te zien en daaronder het verschil. Door deze nieuwe termen zijn er slechts twee concepten die nu wel fonologisch overeenkomen en met de oude termen niet.

Tabel 6. Verschillen tussen de oude en nieuwe fonologische beschrijvingen tussen de Whynot-set en de woordenboeken.

	1959	1971	1975	1979	Totaal
Fonologische beschrijving (oud)	5	8	15	3	31
Fonologische beschrijving (nieuw)	6	8	15	4	33
Vershil	+1	0	0	+1	+2

De beoordelingsverschillen tussen beoordelaars zijn dus niet het belangrijkste aspect die het verschil van de fonologische overeenkomsten tussen enkel de afbeelding en de afbeelding in combinatie met de fonologische beschrijving kunnen verklaren. Een andere mogelijke verklaring voor dit verschil zouden de andere elementen die de fonologie beschrijven kunnen zijn, dus de handigheid (dus of het gebaar één- of tweehandig is) en/of de handvorm (van de zwakke hand).

Om te onderzoeken waar het grootste verschil zit is er per gebaar gekeken naar de overeenkomsten tussen de individuele aspecten van de fonologische beschrijving: de handigheid, de vorm van de sterke hand, de vorm van de zwakke hand en alsnog de locatie. Hierbij is het van belang om te weten dat voor gebaren gemaakt met één hand er nooit een overeenkomst is geteld voor de handvorm van de zwakke hand, omdat deze niet betrokken is bij het maken van het gebaar. In tabel 6 is een overzicht te zien van de overeenkomsten tussen de Whynot-set en de woordenboeken voor deze aspecten. De percentages zijn ten opzichte van het totaal aantal semantische overeenkomsten tussen de betreffende dataset en de Whynot-set (zie tabel 1).

Tabel 6. Overzicht van het aantal overeenkomsten tussen aspecten van de fonologische beschrijving.

	1959	1971	1975	1979
Handigheid	26/44 (59%)	21/34 (62%)	49/91 (54%)	13/19 (68%)
Handvorm sterke hand	13/44 (30%)	12/34 (35%)	33/91 (36%)	7/19 (37%)
Handvorm zwakke hand	7/44 (16%)	6/34 (18%)	19/91 (21%)	6/19 (32%)
Locatie	19/44 (43%)	20/34 (59%)	35/91 (38%)	9/19 (47%)

In tabel 6 is te zien dat voor alle woordenboeksets er een overeenstemming is van rond de 50% à 70% voor het fonologische aspect ‘handigheid’. Daarnaast is er voor alle sets een overeenstemming van iets meer dan 30% voor het fonologische aspect ‘handvorm sterke hand’. De percentages overeenstemming voor de zwakke hand wisselen tussen de sets heel erg. Ook de overeenstemming voor het aspect ‘locatie’ wisselt sterk tussen de woordenboeksets en blijkt voor de Gestuno-set (1975) het laagst te zijn, terwijl deze absoluut gezien het hoogste aantal overeenkomsten heeft op het locatie-aspect.

Een belangrijk aspect om te noemen is dat een aantal datasets ook samenstellingen bevatten. Dit zijn concepten die gearticuleerd worden door meerdere gebaren na elkaar te maken. In SB heeft het concept van de samenstelling zelf geen fonologische beschrijving. De fonologische beschrijving bestaat namelijk uit de beschrijvingen van de individuele gebaren waaruit de samenstelling bestaat. Deze individuele gebaren, de *compounds*, waaruit de samenstellingen bestaan hebben in SB een wel eigen fonologische beschrijving gekregen. Doordat de concepten die gearticuleerd worden door een samenstelling geen fonologische beschrijving hadden, kwam de fonologie automatisch niet overeen met Whynot als hetzelfde concept in die set geen samenstelling was. In bijlage C is een overzicht te vinden van de woorden per woordenboekset die in SB als samenstelling staan.

In tabel 7 staat een overzicht van het aantal concepten per woordenboekset dat overeenkomt met de Whynot-set op één of meerdere aspecten van de fonologische beschrijving. In deze tabel is te zien dat er minder concepten zijn die op alle vier de fonologische aspecten overeenkomen dan in tabel 3. Dit komt doordat de zwakke hand voor éénhandige gebaren niet meegenomen is. De eenhandige gebaren komen dan ook allemaal terecht in de categorie ‘Handigheid, SH, Locatie’ in tabel 7.

Tabel 7. Aantal overeenkomstige fonologische aspecten tussen Whynot en de woordenboeksets ingedeeld op categorie.

Aspecten	1959	1971	1975	1979
Handigheid, SH, ZH, Locatie	2	2	6	0
Handigheid, SH, ZH	1	1	4	1
Handigheid, SH, Locatie	3	7	7	2
Handigheid, ZH, Locatie	0	1	0	1
SH, ZH, Locatie	1	0	4	2
Handigheid, SH	2	1	4	1
Handigheid, ZH	0	0	1	0
Handigheid, Locatie	7	6	14	3
SH, ZH	1	0	2	1
SH, Locatie	0	1	1	0
ZH, Locatie	1	1	0	1
Handigheid	11	3	13	5
SH	3	0	5	0
ZH	0	1	2	0
Locatie	4	2	3	0
Totaal	36	26	66	17

Het moge uit tabel 7 duidelijk worden dat er weinig overeenstemming is tussen de Whynot-set en de woordenboeksets. Het enige opvallende is dat er inderdaad een aantal concepten uit de woordenboeksets zijn die niet op alle vier de fonologische aspecten overeenkomen met de Whynot-set, maar wel op drie aspecten. De gebaren die op één of twee aspecten overeenkomen zijn niet per se interessant, omdat deze overlap kan komen door toeval.

3.3 Gestuno- en WFD-gebaren uit Whynot

In de Whynot-set zijn alle gebaren ook gemarkeerd met een label dat weergeeft uit welke taal of uit welke context het woord vermoedelijk komt. Zo zijn er een aantal gebaren gemarkeerd met GEST voor Gestuno en WFD voor als het om een WFD-gebaar gaat. Van de 94 concepten die semantisch overeenkwamen tussen de Whynot-set en ten minste één andere woordenboekset zijn er tien gemarkeerd als GEST en zeven met WFD door Whynot.

In tabel 8 is een overzicht te vinden van de concepten, met daarbij of het een Gestuno- of WFD-gebaar is en of deze overeenkomt met een andere dataset. Per dataset is een kolom gemaakt voor of het concept voorkomt in de betreffende dataset (V, voorkomen) en of de fonologische beschrijving overeenkomt met Whynot (F, fonologie). Hierbij moet gezegd worden dat de fonologie hier lossier wordt beoordeeld dan eerder. Als de afbeelding helemaal overeenkomt, maar de beschrijving niet, dan wordt hierbij alsnog gesteld dat de fonologie overeenkomt. Daarnaast wordt er voor de locatie uitgegaan van de overkoepelende termen uit tabel 4.

Tabel 8. Overzicht van de overeenkomsten voor fonologie voor de gebaren uit Gestuno en WFD.

Concept	Bron	1959		1971		1975		1979	
		V	F	V	F	V	F	V	F
DEAF	GEST	0	0	1	1	1	1	1	1
WORK	GEST	1	0	1	1	1	1	1	1
GOVERNMENT	GEST	1	1	0	0	1	1	1	1
MONEY	GEST	0	0	0	0	1	1	1	1
WOMAN	GEST	1	0	0	0	1	0	1	0
COLLEGE	GEST	1	0	0	0	1	1	0	0
NAME	GEST	1	1	1	1	1	1	1	1
PERSON-PL	GEST	1	0	1	1	1	0	0	0
PRESIDENT	GEST	1	0	0	0	1	1	0	0
WORLD	GEST	1	1	0	0	1	1	0	0
HEARING	WFD	1	0	0	0	1	0	1	0
APPROVE	WFD	0	0	0	0	1	1	1	1
ASSEMBLY	WFD	1	0	0	0	1	1	0	0
EXPLAIN	WFD	1	0	0	0	1	0	0	0
HOW	WFD	0	0	1	0	1	0	0	0
LANGUAGE	WFD	1	0	1	0	1	0	0	0
OR	WFD	0	0	0	0	1	0	0	0

In tabel 8 is te zien dat niet alle woorden die volgens Whynot uit Gestuno komen fonologisch met één of meerdere datasets overeenkomen. Zo komt WOMAN fonologisch gezien met geen van deze sets overeen. Dit geeft te denken in hoeverre dit woord inderdaad uit Gestuno komt. Voor een aantal afbeeldingen wisselt de overeenkomst ook tussen de sets. Dit geldt bijvoorbeeld voor COLLEGE, PERSON-PL en PRESIDENT. Waar voor COLLEGE en PRESIDENT het gebaar uit het Gestuno-woordenboek (1975) fonologisch gezien overeenkomt met de Whynot-set geldt dit voor het 1959-woordenboekje niet. Voor PERSON-PL (PL staat voor meervoud) fonologisch gezien overeenkomt met 1971, geldt dit niet voor de woordenboeken uit 1959 en 1975. Alle woorden komen overigens wel voor in één of meerdere datasets en ze komen allemaal voor in de Gestuno-set.

Voor de WFD-set geldt ook dat alle concepten in ten minste één woordenboek staan en dat ze allemaal in het Gestuno-woordenboek staan. Het verschil is dat deze concepten veel minder fonologische overeenkomsten laten zien dan de concepten die met GEST gemarkeerd zijn in de Whynot-set. Alleen APPROVE en ASSEMBLY komen fonologisch gezien overeen met het Gestuno-woordenboek en in het geval van APPROVE ook met het 1979-woordenboekje, de andere woorden niet. Dit betekent wel dat zowel APPROVE als ASSEMBLY in de Whynot-set eigenlijk als GEST gemarkeerd zouden moeten worden.

4. Discussie

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk worden de resultaten uit het vorige hoofdstuk geïnterpreteerd. Vervolgens wordt in paragraaf 4.2 stilgestaan bij de factoren die de uitkomsten mogelijk hebben beïnvloed. In de laatste paragraaf volgen dan nog aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

4.1 Interpretatie resultaten

In de resultaten kwamen een aantal interessante bevindingen naar boven. Zo is er in de resultaten duidelijk te zien dat er weinig overlap is in semantisch concept tussen de woordenboekjes en het Gestuno-woordenboek. Dit is ook niet zo vreemd, aangezien deze sets een gezamenlijk resultaat zijn van de Gestuno-onderzoekslijn waarin steeds nieuwe begrippen aan werden toegevoegd (WFD, 1975). Alle woordenboeken volgden op elkaar en vulden elkaar aan. Wat echter wel opvallend is, is dat het Gestuno-woordenboek een relatief groot aandeel heeft in overlap van semantisch concept met Whynot. Dit aandeel is een stuk groter dan het aandeel van de andere woordenboekjes. Het Gestuno-woordenboek heeft 72% conceptuele overlap met de Whynot-set, waar de andere woordenboekjes respectievelijk 35%, 27% en 15% conceptuele overlap lieten zien. Dit is opvallend, omdat dit zou betekenen dat de begrippen die volgens Whynot frequent worden gebruikt voornamelijk in het Gestuno-woordenboek te vinden zijn. Het gaat hierbij dus niet om de concepten waarvan men in 1959 dacht dat deze belangrijk waren voor internationale communicatie. Het kan natuurlijk zijn geweest dat deze gebaren wel boven zijn komen drijven in het eerste onderzoek, maar dat deze gebaren breed werden begrepen en daardoor niet in de woordenboekjes van 1959 en 1971 terecht zijn gekomen. Margatto en Vukotic (1959) zeiden hierover het volgende: “In picking up the commonest words and phrases we reached without realising 2.500-unities, which we reduced afterwards little by little leaving aside all those signs which the deaf were already able to understand easily” (p. 7).

De fonologie is op vier aspecten vergeleken met het idee dat er dan veel overlap zou bestaan. Dit bleek echter niet het geval te zijn. Dit kan grofweg twee dingen betekenen: ofwel de Gestuno-gebaren worden tegenwoordig – dus in de dataset van Whynot – niet veel meer gebruikt, of er zitten verschillen in de fonologie ontstaan door variatie in gebaren of beoordeling van mensen. In het geval dat Gestuno-gebaren tegenwoordig niet veel meer worden gebruikt, zou dit een duidelijk antwoord zijn op de onderzoeksvraag. De tweede optie is een stuk interessanter. Het is mogelijk dat er inderdaad fonologische variatie bestaat binnen hetzelfde concept en zelfs gebaar. Dit zou betekenen dat de gebaren erg op elkaar lijken, maar niet exact dezelfde fonologische beschrijving hebben. De resultaten lijken dit idee ook te ondersteunen: er zijn meer overeenkomsten tussen de afbeeldingen dan tussen de fonologische beschrijvingen. Hierbij moet wel gezegd worden dat de vergelijking tussen de afbeeldingen door mijzelf mogelijk subjectiever is dan tussen de fonologische beschrijvingen gemaakt door verschillende anderen aan de hand van de handleiding en daardoor ook een grotere overeenkomst zou kunnen laten zien. Nu is het verschil dusdanig groot dat dit niet aannemelijk lijkt. Dan was er ook nog de optie dat het niet ging om variatie tussen gebaren, maar om verschillen tussen mensen bij het maken van de fonologische beschrijvingen. Hier wordt in paragraaf 4.2 dieper op in gegaan.

Het idee om het verschil tussen fonologische beschrijvingen te minimaliseren door de locaties grover te categoriseren werd in het resultatenhoofdstuk al besproken. Deze nieuwe categorisatie had echter weinig effect. Daarnaast werd er nog gekeken naar de overeenkomsten tussen de individuele componenten van de fonologische beschrijvingen, om te zien waar de grootste beoordelingsovereenkomsten zaten. De

meeste fonologische beschrijvingen kwamen overeen op het gebied van handigheid en locatie (zie tabel 9 in het hoofdstuk 3 Resultaten). Dit komt mogelijk doordat deze twee aspecten het eenduidigst te beschrijven zijn.

4.2 Invloedsfactoren

Er zijn zoals gezegd een aantal zaken die de resultaten hebben beïnvloed. Zo zijn er in totaal slechts 94 gebaren uit de Whynot-set bekeken, terwijl deze set uit meer dan 200 gebaren bestaat. Dit heeft met name te maken gehad door de keuze om alleen te kijken naar de concepten die ingedeeld waren in een conceptset in Concepticon. Door concepten die (nog) niet ingedeeld zijn wel mee te nemen of door deze in te laten delen in een conceptset of door een andere methode voor een objectieve(re) vergelijking te kiezen zou er mogelijk meer overlap kunnen bestaan dan nu gevonden. In paragraaf 4.3 wordt hier dieper op ingegaan.

Soms waren de Gestuno-datasets, dus alle woordenboeken, het onderling niet met elkaar eens over de fonologie. Zo zijn er gebaren geweest die in sommige datasets een samenstelling waren en in anderen niet. Een voorbeeld hiervan is FIND: in 1959 is dit geen samenstelling, maar in 1975 wel. Dan waren er ook nog gebaren die erg op elkaar leken, maar een andere handvorm hadden. Een voorbeeld hiervan is HOSPITAL. Dit begrip kwam in alle datasets voor en in allemaal was de fonologische beschrijving de volgende sequentie: 1, N, Upper arm, behalve in 1971 daar was de sequentie 1, 1, Upper arm. Dit is opvallend aangezien de datasets eromheen (1959 en 1975) wel de '5' als handvorm hebben, maar 1971 zelf niet.

Er zaten ook verschillen tussen de fonologische beschrijvingen door degenen die deze beschrijvingen gemaakt hebben. De fonologie verschilde dan op kleine puntjes, terwijl de afbeeldingen nagenoeg gelijk leken. Vooral de locaties als 'head', 'forehead' en 'temple' zorgden er een aantal keer voor dat bepaalde fonologische beschrijvingen niet overeenkwamen terwijl de afbeeldingen identiek leken. Maar ook over de handvorm was af en toe geen consensus. Zo was de handvorm van GOVERNMENT volgens Whynot, en de 1959 en 1979-sets een 5_claw voor beide handen, maar volgens de 1975-set ging het hier om een C_spread. Deze handvormen lijken erg op elkaar, maar doordat het niet exact dezelfde handvorm is telde dit niet mee als overeenstemming. Mogelijk zou een grovere categorisatie voor de handvormen – net als voor de locatie gedaan is – ook kunnen helpen om meer consensus te creëren. Een ander voorbeeld is het gebaar voor WORK waarbij de handvorm voor beide handen volgens de 1959-set een 'O' is, terwijl alle andere sets stellen dat het om een S-hand gaat.

4.3 Aanbevelingen

Dan zijn er nog een aantal aanbevelingen aan de hand van de beperkingen van deze studie. Een van de belangrijkste beperkingen van deze studie is helaas niet te omzeilen: de datasets bestaan uit foto's en dit is het enige waarvan uitgegaan kan worden. Het zien van bewegende beelden is eigenlijk nodig om de fonologische beschrijvingen goed te kunnen maken, zoals de set van Whynot heeft.

Een ander heikel punt was de fonologische beschrijving en de verschillen tussen de fonologische beschrijvingen. Het zou mogelijk interessant kunnen zijn om de datasets nog een keer te laten beoordelen door een tweede onafhankelijke beoordelaar. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat de fonologische beschrijvingen beter en iets objectiever worden en dat er mogelijk meer consensus is. Het gevaar hierbij is dat er op punten geen overeenstemming is tussen de beoordelaars. In de gevallen dat dit

voorkomt kan ervoor gekozen kunnen worden om beide interpretaties op te nemen, anderen te raadplegen of door overleg overeenstemming te bereiken.

Door deze extra beoordelaar zou het ook makkelijker kunnen worden om fonologische variatie aan te tonen. Als meerdere beoordelaars het eens zijn en er zitten nog steeds verschillen tussen de fonologie, maar deze zijn wel minimaal (zoals in het WORK-voorbeeld) dan zou ook de fonologische variatie nog meegenomen kunnen worden om te onderzoeken in hoeverre Gestuno-gebaren vandaag de dag nog gebruikt worden.

Om een heuse lijn te ontdekken van 1959 naar nu zou het ook nog interessant kunnen zijn om de datasets onderling te kunnen vergelijken. Nu zijn de datasets natuurlijk alleen vergeleken met Whynot, maar door ze met elkaar te vergelijken zou er mogelijk meer evolutie van de gebaren te zien kunnen zijn.

Daarnaast zou een groter sample van moderne IS-gebaren mogelijk interessant kunnen zijn. Whynot heeft frequente gebaren gepakt, maar er zou ook een groter sample frequente gebaren gepakt kunnen worden. De vraag is dan waar de grens ligt, omdat je ook geen gebaren die maar één keer gebruikt zijn in je dataset zou willen, want dan zou je net zo goed alle gebaren gebruikt door iedere dove presentator op een internationaal congres in je dataset kunnen stoppen en dat is vooral heel veel werk om mee te vergelijken.

De laatste aanbeveling is wat praktischer van aard en richt zich vooral op de handleiding voor Global Signbank. Om verwarring en interpretatie van beoordelaars te minimaliseren zou het handig kunnen zijn om afbeeldingen toe te voegen van locaties die moeilijker gevonden worden om te beoordelen. Een afbeelding van een hoofd met daarop aangegeven waar men precies het voorhoofd en de slapen kan vinden zou al meer consensus kunnen opleveren. Dit zou ook handig kunnen zijn voor de romp, omdat hier ook verwarring/onenigheid over zou kunnen ontstaan.

5. Conclusie

In deze studie werd gekeken naar de herleidbaarheid van de moderne IS-gebaren uit de Whynot-set naar de Gestuno-onderzoekslijn, dus alle woordenboeken. Zoals gezegd zijn er in totaal 94 concepten uit Whynot teruggevonden in de kleine woordenboekjes en het Gestuno-woordenboek. Daarvan zijn er vijf teruggevonden in alle datasets. Fonologisch gezien is het een lastiger verhaal. Er is fonologische overlap te zien tussen de items uit de Whynot-set en uit de andere datasets, maar het bepalen van deze overlap was lastig. Er is slechts naar een beperkt aantal fonologische aspecten gekeken, daarmee werd een grotere hoeveelheid overlap verwacht dan nu gevonden. Als er gekeken wordt naar de gebaren die door Whynot zijn aangemerkt als Gestuno-gebaren is de overlap behoorlijk groot. Van deze tien gebaren zijn er negen die volledig (op basis van de vier bekeken aspecten) overeenkomen qua fonologie met één of meerdere datasets. Het antwoord op de onderzoeksvraag is dus dat Gestuno-gebaren nog steeds gebruikt lijken te worden tijdens internationale bijeenkomsten, maar dat het aandeel van deze gebaren niet enorm groot is.

Referenties

- Bank, R., Crasborn, O., & Van Hout, R. (2011). Variation in mouth actions with manual signs in Sign Language of the Netherlands (NGT). *Sign Language & Linguistics*, 14(2), 248-270. <https://doi.org/10.1075/sll.14.2.02ban>
- Bergman, B., & Engberg-Pedersen, E. (2010). Transmission of sign languages in the Nordic countries. In D. Brentari (Ed.), *Sign Languages* (Cambridge Language Surveys, pp. 74- 94). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511712203.005>
- Blanke, D. (2009). Causes of the relative success of Esperanto. *Language Problems & Language Planning*, 33(3), 251-266. <https://doi.org/10.1075/lplp.33.3.04bla>
- Crasborn, O., Zwitserlood, I., Van der Kooij, E., & Ormel, E. (2020). *Global SignBank manual, version 2*. (Technical Report). <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16205.67045/1>
- De Wit, M., Crasborn, O., & Napier, J. (2021). Interpreting international sign: mapping the interpreter's profile. *The Interpreter and Translator Trainer*. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2020.1868172>
- Ethnologue. (2021a). *How many languages are there in the world?* Retrieved from <https://www.ethnologue.com/guides/how-many-languages>
- Ethnologue. (2021b). *What are the top 200 most spoken languages?* Retrieved from <https://www.ethnologue.com/guides/ethnologue200>
- Garvía, R. (2015). *Esperanto and its rivals* [e-book]. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.9783/9780812291278>
- Global Signbank. (N.D.). Welkom bij Global Signbank. Retrieved from <https://signbank.cls.ru.nl/>
- Hiddinga, A., & Crasborn, O. (2011). Signed languages and globalization. *Language in Society*, 40, 483-505. <https://doi.org/10.1017/S0047404511000480>
- List, J.M., Cysouw, M., & Forkel R. (2016). Concepticon: A resource for the linking of concept Lists (Technical Report).
- List, J.M., Rzymiski, C., Greenhill, S., Schweikhard, N., Pianykh, K., Tjuka, A., Hundt, C., & Forkel, R. (2021). CLLD Concepticon 2.5.0 [Data set]. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4911605>
- Lo Bianco, J. (2004). Invented languages and new worlds. *English Today*, 20(2), 8-18. <https://doi.org/10.1017/S0266078404002032>
- Monteillard, N. (2001). La langue des signes internationale: Aperçu historique et préliminaires à une description. *Acquisition et interaction en langue Étrangère*, 15, 97-115. <https://doi.org/10.4000/aile.1347>
- Magarotto, C., & Vukotic, D. (1959). Première Contribution pour le Dictionnaire International du Langage des Signes. Terminologie de Conférence./First contribution to the international dictionary of sign language. Conference terminology (1st ed.). World Federation of the Deaf.
- Moody, B. (2002). International Sign: A practitioner's perspective. In B. Watson (Ed.), *Journal of interpretation* (pp. 1-47). Registry of Interpreters for the Deaf, Inc.
- O'Keeffe, B. (2019). An International Language for an Empire of Humanity: L. L. Zamenhof and the Imperial Russian Origins of Esperanto, *East European Jewish Affairs*, 49(1), 1-19. <https://doi.org/10.1080/13501674.2019.1618165>
- SignSolutions. (2021). *What are the different types of sign language?* Retrieved from <https://www.signsolutions.uk.com/what-are-the-different-types-of-sign-language/>
- Taub, S. (1997). *Language in the body: iconicity and metaphor in American Sign Language* [pdf]. <https://escholarship.org/uc/item/8d8508zc>

- Thompson, R.L. (2011). Iconicity in language processing and acquisition: what signed languages reveal. *Language and Linguistics Compass*, 5(9), 603-611. <https://doi.org/10.1111/j.1749-818x.2011.00301.x>
- Whynot, L. (2016). *Understanding International Sign: A sociolinguistic study*. Washington, DC, United States of America: Gallaudet University.
- Whynot, L. (2014). *Assessing comprehension of International Sign lectures: Linguistic and sociolinguistic factors* (Unpublished doctoral dissertation). Macquarie University, Sydney.
- World Federation of the Deaf. (1971). Deuxième Contribution pour le Dictionnaire International du Langage des Signes. Terminologie de Conférence./Second contribution to the international dictionary of sign language – Conference terminology. World Federation of the Deaf.
- World Federation of the Deaf (1975). *Gestuno: International sign language of the deaf/Langage gestuel internaional des sourds*. Carlisle: The British Deaf Association.
- World Federation of the Deaf (2016a). *Our philosophy*. Retrieved from <https://wfdeaf.org/who-we-are/our-philosophy/>
- World Federation of the Deaf (2016b). *Our story*. Retrieved from <https://wfdeaf.org/who-we-are/our-story/>

Bijlagen

Bijlage A – Overzicht locaties gebaren

Deze tabel is een adaptatie van de tabel uit paragraaf 8.7 uit de handleiding van Crasborn, Zwitserlood, Van der Kooij en Ormel (2020). In de tabel staat ZH voor zwakke hand.

Hoofd	Lichaam	Extremiteiten/ledematen	Ruimte
Achterhoofd	Rug	Arm	Neutrale ruimte
Wang	Buik	Knie	Horizontale vlak
Jukbeen	Torso	Been	Parallele vlak
Kin	Borst	ZH: duim	Referentielocus
Oor	Zij	ZH: wijsvinger	Variabel
Oog	Schouder	ZH: middelvinger	
Gezicht	Heup	ZH: ringvinger	
Voorhoofd		ZH: pink	
Hoofd		Bovenarm	
Mond		Elleboog	
Nek		Onderarm	
Neus		Pols	
Slaap		ZH: handpalm	
Tong		ZH: handrug	
Bovenlip		ZH: duimkant	
		ZH: pinkkant	
		ZH: vingertoppen	
		ZH: voorkant	
		ZH: 'web space'	

Bijlage B – Glossen van semantisch overeenkomende gebaren met de Whynot-set

1959	1971	1975	1979
SERVICE	SERVICE	SERVICE	SERVICE
WORK	WORK	WORK	WORK
NAME	NAME	NAME	NAME
KNOW	KNOW	KNOW	KNOW
HOSPITAL	HOSPITAL	HOSPITAL	HOSPITAL
YEAR	YEAR	YEAR	WOMAN
PERSON-PL	PERSON-PL	PERSON-PL	WHY
PERSON	PERSON	PERSON	NOW
PEOPLE	PEOPLE	PEOPLE	HELP
LANGUAGE	LANGUAGE	LANGUAGE	HEARING
WOMAN	BIRTH	WOMAN	GOVERNMENT
WHY	DEAF	WHY	APPROVE
NOW	GOOD	NOW	BIRTH
HELP	BIRTH	HELP	DEAF
HEARING	DEAF	HEARING	GOOD
GOVERNMENT	GOOD	GOVERNMENT	MONEY
APPROVE	LOOK	APPROVE	SIGN
WORLD	MUST	WORLD	WANT
WORD	OTHER	WORD	WRITE
TIME	SPEAK	TIME	
THINK	SUPPORT	THINK	
SEE	THANK	SEE	
SCHOOL	WHAT	SCHOOL	
PLUS	WHO	PLUS	
PRESIDENT	WITH	PRESIDENT	
NEW	FAMILY	NEW	
MANY	FAR	MANY	
LEARN	GO	LEARN	
IMPORTANT	HALF	IMPORTANT	
IDEA	HOW	IDEA	
HAVE	EQUAL	HAVE	
ALL	CHILDREN	ALL	
BEFORE	COME	BEFORE	
BIG	DIFFERENT	BIG	
CAN	BLIND	CAN	
CHANGE	GROW-UP	CHANGE	
COLLEGE	FEEL	COLLEGE	
DECIDE		DECIDE	
EASY		EASY	
EXPLAIN		EXPLAIN	
FIND		FIND	
GIVE		GIVE	

GROUP-
TOGETHER
ASSEMBLY

GROUP-
TOGETHER
BIRTH
DEAF
GOOD
LOOK
MUST
OTHER
SPEAK
SUPPORT
THANK
WHAT
WHO
WITH
FAMILY
FAR
GO
HALF
HOW
EQUAL
CHILDREN
COME
DIFFERENT
BLIND
MONEY
SIGN
WANT
WRITE
READ
SAME
SEARCH
STRONG
STUDY
YOUNG
IN
LAW
MEET
MORE
NOTHING
OR
PROBLEM
FUTURE
HAPPEN
HOUSE
ENCOURAGE

FINISH
FIRST
BODY
BOY
BRING

Bijlage C – Samenstellingen per dataset

1959

PEOPLE

PERSON-PL

1971

1975

BOY

FIND

HOUSE

LEARN

PEOPLE

PERSON-PL

WORD

1979

NAME